

Tole je direkten odgovor na dopis Deana Komela. Daleč od tega, da bi želel trditi, da je to vse, kar se da o tem zapisati. Kot sem že omenil je razprava oz. problematika precej široka in zapletena. Dean Komel je izpostavil le par stvari, tako da tu odgovarjam samo na izpostavljene točke. Iz njegovega dopisa citiram odseke, ki se mi zdijo ključni in jih potem komentiram. V kolikor želi kdo dobiti več ozadja razprave oz. prebrati še kak dodaten argument za ali proti, ga vabim, da prebere dva članka na naslovih

http://www.ung.si/~fmarusic/pub/marusic&zauzer_2009_o_jeziku_slovenisticnih_objav_obdobja_prdkoncna.pdf in http://www.ung.si/~fmarusic/pub/mar&zau_humanistika_dolga.pdf. Članka sta sicer res že precej stara, saj je starejši od njiju iz leta 2007, a se zdi, da se vsaj glavni argumenti za in proti še vedno niso spremenili.

In sedaj konkretno na dopis Deana Komela:

"... pravilnik o vrednotenju raziskovalnih dosežkov onemogoča, da bi se monografsko delo, napisano v slovenščini, uvrščalo pod A". [...] Nadalje se mi zdi skoraj absurdno, da članki v reviji, kot je, recimo Slavistična revija, s šestdesetletno tradicijo, po prenovljenem pravilniku ne kotirajo več niti kot A'."

Dean Komel omenja dve zelo konkretni določili, ki seveda ne moreta biti razlog za ovržbo celotnega sistema oz. neko hudo revolucijo. Glede monografij je verjetno res tako, da se jih v humanistiki napiše, prebere in citira precej več, kot v kaki drugi vedi, a je v trenutnem točkovanju verjetno prav videti tudi odgovor na izkoriščanje prejšnjega ARRS-jevega sistema, kjer so v humanistiki vse monografije, neglede na jezik ali založnika, štete enako število točk. Tako kot se vsi strinjamo, da ni prav, da se nobena monografija ne bi štela kot najboljša objava – saj kakšna monografija vsekakor sodi med najboljše objave –, se verjetno tudi strinjamo, da ni prav, da se kar vse monografije štejejo kot najboljše objave (pod vse, se je vedno razumelo monografije neglede na izdajatelja, celo monografije, ki bi izšle recimo v samoizdaji, če so le imele podpis dveh recenzentov). Trenutni sistem ima torej neko pomanjkljivost, vendar ta pomanjkljivost le popravlja neko drugo pomanjkljivost prejšnjega sistema in jo je treba tako tudi obravnavati. Konkretne težave se rešuje s konkretnimi predlogi, popravki. Tu je še dodaten problem neenotnosti humanistike glede vrednotenja monografij, tako da jaz sam takega predloga oz. popravka raje ne bi napisal.

Glede *Slavistične revije* pa dejansko niti ne vidim argumenta. Sama tradicija verjetno ne more upravičevati višjega rangiranja, konec koncev *Slavistična revija* ni edina revija na tem področju s podobno tradicijo. *Jezik in slovstvo* ima ravno tako 60-letno tradicijo, pa očitno nikogar ne moti, da tam objavljeni članki niso A'. Očitno imamo torej v Sloveniji že neko notranjo rangiranje revij, pri čemer *Slavistična revija* očitno kotira višje kot *Jezik in Slovstvo*, *Jezikoslovni zapiski*, *Linguistica*, *ELOPE* itd. Ali je prav, da bi imela objava v *Slavistični reviji* večjo težo kot objava v *Jeziku in slovstvu*? Dean Komel očitno misli, da bi to moralo biti tako, jaz se o tem nočem opredeliti, je pa to vsekakor vprašanje za jezikoslovce in komparativiste, ki v teh revijah objavljajo. Imam pa na drugi strani trdno mnenje, da ni prav, da objava v *Slavistični reviji* šteje enako ali morda celo več kot objava v najboljših mednarodnih jezikoslovnih ali komparativističnih revijah. Tu preprosto ne bi smelo biti primerjave. Naj tu poudarim, kar piše v zgoraj olinčenih člankih. Ni vsaka objava v tujini dobra objava. Tako kot imamo lokalne in nepomembne revije v Sloveniji, jih imajo tudi drugod po svetu, in glede na to, da je svet mnogo večji od Slovenije, je tudi nepomembnih lokalnih revij izven Slovenije neprimerljivo več kot v Sloveniji. Ko je govora o najboljših mednarodnih revijah (enako seveda velja za založbe), je govora o revijah, ki jih poznajo in berejo po celem svetu in ne le v državi ali celo le na inštituciji, ki neko revijo izdaja. S tem v mislih naj ponovim že povedano. *Slavistična revija* ne spada med najboljše mednarodne revije, zato ni prav, da se objava v *Slavistični reviji* tretira kot najboljša možna objava.

"Taka obravnava slovenščine nas dejansko vrača v 19. st. [...] humanistiki, kjer jezik ni le sredstvo [...] marveč njena sredina, njen osrednji element. [...]"

Kaj natančno je tu mišljeno, mi sicer ni prav jasno. V kolikor je mišljeno, da jezik, s katerim opisujemo naša dognanja vpliva na sama dognanja, potem to ne bi smelo veljati le za humanistiko, saj jezik uporabljamo tudi pri opisovanju naravnih pojavov. Določena področja humanistike so sicer res še tesneje povezana z jezikom, saj preučujejo sam jezikovni sistem ali pa le rabo jezika, vendar se tako jezik kot naravni pojav kot tudi njegovo rabo lahko (enakovredno) opisuje v kateremkoli jeziku. Kakršnakoli drugačna oblika argumenta, da recimo Prešerna ni smiselno opisovati in preučevati v angleščini, je rahlo čudna, saj se slovenski literarni teoretiki brez težav ukvarjajo tudi s tujimi avtorji, pa jim vsaj v Sloveniji tega nihče ne oporeka. Podobno nesmiselno bi bilo trditi, da je slovensko skladnjo možno opisovati in razčlenjevati le v slovenščini, saj na drugi strani nihče ne oporeka razčlenjevanju skladnje tujega jezika, ki bi izšlo v slovenščini. Če je jezik tako pomemben za humanistiko, da se prava humanistika lahko dogaja le znotraj jezika države, kjer je nastala, kako to, da sploh obstaja nadslovenska oz. nadjezikovna humanistika. Ali je potemtakem vsa mednarodna humanistika zlagana?

V kolikor je za to trditivijo Deana Komela skrita jezikovna relativnost, je prej res, da je ravno to, za kar se zavzema Dean Komel, pristop iz 19. stoletja. Jezikovna relativnost oz. domneva, da ima jezikovna struktura neposreden vpliv na to, kako govorci posameznega jezika razumejo svet, izvira iz misli Wilhelma von Humboldta (kasneje sta jo izpopolnila Benjamin Whorf in Edward Sapir, ki sta bila aktivna v prvi polovici 20. stoletja). Sodobno jezikoslovje in psihologija sta t.i. Sapir-Whorfovo hipotezo vsaj v kakšnem ozkem determinističnem smislu z resnimi posledicami ovrgli. Danes vemo, da so vsaj na strukturni ravni (skladnje, glasoslovja, pomenoslovja ...) vsi jeziki enaki in da imajo vsi enake možnosti upovedovanja. Med posameznimi jeziki ni bistvenih razlik, tiste pa, ki se najdejo, ne morejo imeti bistvenega, razumsko odločilnega vpliva na naše razumevanje sveta. Govoriti, da je jezik sredina (preučevanja), ni produktivno. Če obstajajo med jeziki razlike, ki bi vplivale na to, kako se stvari povejo, oz. da bi bila na jezik opisa raziskav vezana tudi sama vsebina raziskovanja in bi preko tega izbira jezika lahko vplivala na rezultat našega raziskovanja, potem bi morala izbira jezika biti pomembna pri vseh področjih preučevanja, ne samo pri humanistiki. Tako da vsaj kar se tiče vloge jezika, humanistika ne more biti bistveno drugačna od drugih ved. Če je praksa objavljanja v humanistiki drugačna, pa je to predvsem posledica tradicije. Tu se lahko še dolgo časa vrtimo, prav daleč pa zelo verjetno ne bomo prišli.

"Lahko se strinjam, da je spodbujanje objav v revijah, ki so najvišje uvrščene v mednarodnih indeksih [...], in slovenskih revij, da se uvrščajo v te mednarodne indekse [...], prispevalo k višji kvaliteti objav -- prav zato ne vidim razloga, da bi slovenski jezik še dodatno ali celo povsem potisnili v ozadje, saj se lahko zgodi, da bomo spričo tega lahko sami pristali nekje zadaj [...]"

Stopnja ohranjanja, spodbujanja oziroma zanemarjanja slovenščine je seveda predmet debate. Vendar pa nevarnost, da bi ostali zadaj, prihaja tudi z druge strani. Kakor Dean Komel sam priznava, je odprtost slovenske znanosti, kamor spadajo tudi mednarodne objave, dvignila raven slovenske znanosti. Ob dodatnem zapiranju bi tako lahko pričakovali nižanje kvalitete znanosti. In če je znanost res gonilo družbenega razvoja, bi iz tega lahko sledilo, da bi dosledno vztrajanje na ohranjanju slovenščine v vseh porah družbenega življenja lahko povzročilo nazadovanje Slovenije na vseh mogočih neznanstvenih področjih. Ali je smiselno, da se za to ceno Slovenija zreducira na nepomembno turistično destinacijo (saj od drugega ne bi mogli več živeti)? Nenazadnje bi se z nazadovanjem Slovenije znižal tudi prestiž slovenščine, kar pa lahko za vitalnost jezika pravtako predstavlja ogrožujoči dejavnik.

Saj ne, da Dean Komel zagovarja ekskluzivizem, vendar zagovarja pristop, ki lahko pripelje do ekskluzivizma. Ravno to poudarjanje pomena slovenščine in posledično zapiranje humanistike pa je vračanje v 19. stoletje. Vrhunska znanost je bila od nekdaj transnacionalna. Nacionalno znanost so imeli majhni narodi, katerih znanstveniki, so se zadovoljili s svojim mestom znotraj naroda, kaj njihova raziskovanja pomenijo za razvoj celotne znanosti, pa jih očitno ni zanimalo.

Kot primer lahko navedem dva slovenska jezikoslovca, ki sta živela približno v istem času (z zamikom 31 let), Frana Miklošiča in Stanislava Škrabca. Oba po (slovenski) Wikipediji veljata za največja slovenska slavista oz. jezikoslovca, Miklošič s pripisom "vseh časov", Škrabec pa s časovno omejitvijo "19. Stoletja" (v katerem je seveda živel in deloval tudi Fran Miklošič). Njuna položaja sicer nista bila povsem primerljiva, saj je bil eden profesor na dunajski univerzi, drugi pa na interni frančiškanski gimnaziji na Kostanjevici pri Gorici, a sta še vedno oba poznana predvsem po svojem jezikoslovnem delu in vsaj sodeč Wikipediji, oba štejemo za največja slovenska jezikoslovca tistega časa. Razlika, ki bi jo tu rad izpostavil, je seveda vezana na jezik, v katerem sta objavljala svoja jezikoslovna dela. Najpomembnejše delo Frana Miklošiča *Vergleichende Grammatik der slawischen Sprachen*, napisano oz. izvorno objavljeno v nemščini med leti 1852-1874, je zelo verjetno največkrat citirano slovensko jezikoslovno znanstveno delo. Stanislav Škrabec je na drugi strani svoje jezikoslovne razprave pisal v slovenščini (na platnice samostanske revije, ki jo je sam urejal). Fran Miklošič je verjetno brez konkurence svetovno najbolj poznan slovenski jezikoslovec (Wikipedijska gesla zanj so napisana v 24 jezikih), za Škrabca pa še v Sloveniji dolgo časa nismo vedeli, sedaj pa odkrivamo, da je recimo odkril teorijo govornih dejanj približno 50 let pred Austinom, ki v svetu velja za odkritelja in začetnika te veje jezikoslovja (glej razprave Igorja Ž. Žagarja in Matejke Grgič). A kaj Škrabcu pomaga, da je bil v nečem domnevno prvi, če pa tega nihče ne ve, oziroma kaj nam pomaga, da je bil Škrabec v nečem domnevno prvi, če pa tega nihče ni opazil. Ker nihče ni prebral, kar je napisal, ga nihče ni citiral, nihče ni mogel uporabiti njegovih dognanj in še vedno nihče ne ve zanj. Njegove ugotovitve niso prav v ničemer pripomogle k razvoju svetovnega jezikoslovja. Stanislav Škrabec ima na Wikipediji le slovensko geslo. Ali imata Slovenija in slovenščina kaj od tega? Miklošičevo obsežno delo je na drugi strani ravno letos izšlo v ponatisu pri Cambridge University press (<http://www.cambridge.org/asia/catalogue/catalogue.asp?isbn=9781108080583>), ki jo brez težav štejemo med najpomembnejše svetovne znanstvene založbe. Opis knjige se začne z "A Slovenian citizen of the Austro-Hungarian Empire, Franz Miklosich (1813–91)", kar je brez dvoma dobra promocija Slovenije (in posledično slovenščine). Miklošič v svoji bibliografiji nima niti enega znanstvenega članka ali knjige napisane v slovenščini. Ali mu zato lahko očitamo, da je škodil razvoju slovenščine ali pa da mogoče ni bil „zaveden Slovenec“? Težko glede na to, da vemo, kaj vse je počenjal izven svojega znanstvenega udejstvovanja (npr. soavtor programa Zedinjene Slovenije). Konec koncev ga še vedno častimo, kot največjega slovenskega slavista vseh časov.

Seveda ne trdim, da je treba slovenščino preprosto pozabiti. Treba je določiti tisto razumno mejo vztrajanja pri uporabi slovenščine, ki ne bi škodila razvoju humanistike. S kolegom Rokom Žaucerjem sva v zgoraj navajanih člankih podala tudi svoj predlog podkrepjen z ustreznimi argumenti. Glede na to, da dobrih protiargumentov še nisem slišal, tudi takratnega prepričanja še nisem imel priložnost spremeniti.

Lanko Marušič